

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Je ochrana opomenutého manžela při nakládání s majetkem v SJM dostatečná?

Zákonná úprava jednání manželů v záležitostech týkajících se společného jmění se nachází v § 714 občanského zákoníku. V případě záležitostí, které nelze považovat za běžné, jednají manželé společně, nebo jeden manžel se souhlasem druhého. Pokud takový souhlas dán není, může se opomenutý manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání - vznést námitku relativní neplatnosti. Právě na nikoli běžné záležitosti společného jmění a jednání jednoho manžela bez souhlasu druhého manžela se zaměřuje tento článek.

Smysl zákonné úpravy je zjevný - zabránit zásadním majetkovým přesunům z/do společného jmění bez souhlasu obou manželů. Je také zjevné, že tato zákonná úprava má (a zřejmě i musí mít) své limity - např. situace, kdy má ochrana třetích osob přednost před ochranou druhého manžela, protože oba současně efektivně chránit prostě nelze - třeba při nabývání vlastnictví při zohlednění pravidel vyplývajících z materiální publicity veřejných seznamů.

Je ale výše popsaná právní ochrana opomenutého manžela (i s vědomím těchto limitů) dostatečná? Její nedostatečnost a související nezbytnost hledat i jiné právní nástroje pro ochranu opomenutého manžela lze ukázat na třech níže uvedených případech.

Prvním případem jsou faktické úkony jednoho manžela. Chybí tedy právní jednání, jehož neplatnost by bylo možné po jeho zjištění opomenutým manželem namítat. Z podstaty věci se tak ustanovení § 714 občanského zákoníku uplatnit nemůže. Existují situace, kdy opomenutého manžela ale je třeba chránit. Praxe si už poradila např. s výběrem hotovosti jedním z manželů ze společného bankovního účtu, která následně zmizela - resp. ji manžel pozbyl při bližší nezištěných okolností[1].

Řešením je disparita podílů při vypořádání společného jmění a to k tíži toho manžela, který s peněžními prostředky takto nakládal. Pokud by bylo následné nakládání s prostředky zjištěno opomenutým manželem a toto nakládání by představovalo právní jednání (např. jejich darování třetí osobě), namítat jeho neplatnost pro absenci souhlasu opomenutého manžela již samozřejmě možné (a zřejmě i nutné) je. S takovými jednáními jednoho z manželů si tedy již praxe poradila.

Druhým případem je nakládání manžela s podílem ve společnosti s ručením omezeným, který je součástí společného jmění. Je jasné, že manžel nemůže takový podíl bez souhlasu druhého manžela převádět na třetí osoby, jelikož se zpravidla nebude jednat o běžnou záležitost (resp. riskuje námitku relativní neplatnosti). Až do nedávna ale nebylo jasné, jak je třeba posoudit případy, kdy k převodu podílu fakticky dojde, ale cestou výkonu práv manžela jako společníka takové společnosti.

Jedná se o následující situaci. Jediný společník společnosti s ručením omezeným rozhodl v působnosti valné hromady tak, že se zvyšuje základní kapitál společnosti (a to o jeho devítinásobek) a vzdal se práva na přednostní převzetí závazku k novému vkladu. Současně udělil souhlas k tomu, aby závazek k novému vkladu převzali jeho synové. Výsledná situace proto vypadala tak, že namísto 100% společníkem ve společnosti byl manžel společníkem jen s podílem o výši 10%, podíl o velikosti celkem 90% na společnosti pak přináležel jeho synům. Jelikož je v zásadě pravidlem, že výše základního kapitálu společnosti nemá žádný ekonomický vztah s hodnotou podílu ve společnosti, za

velice nízkou částku získali synové nepochybně hodnotné podíly ve společnosti (o které přišlo společné jmění). Fakticky nelze označit situaci jinak než převod podílu darováním. Opomenutá manželka namítala neplatnost uvedených právních jednání manžela v působnosti valné hromady.

Nejvyšší soud o takové situaci v nedávném rozsudku[2] rozhodl tak, že nelze namítat neplatnost uvedeného právního jednání manžela, jelikož je důsledkem osobního výkonu práv společníka vůči společnosti a nikoli dispozicí s podílem ve společném jmění a souhlas druhého manžela se tak nevyžaduje. Neplatnosti takového jednání se lze domáhat pouze cestou žaloby o neplatnosti usnesení valné hromady společnosti, ke které nepohybně opomenutý manžel není aktivně legitimován, a soud si není ani oprávněn udělat úsudek o platnosti/neplatnosti takového usnesení sám jako o předběžné otázce v rámci řízení o vypořádání společného jmění.

V tomto případě se tedy chrání společnost (případně její nový společník) namísto opomenutého manžela. Formálně právně jistě není možné Nejvyššímu soudu nic vytknout. Pouze výsledek příliš ke spravedlnosti nesměruje. Druhý manžel zkrátka nemůže dělat nic. Podíl (jeho podstatná část) již není součástí společného jmění. Je takový výsledek správný? Zejména v případě jednočlenných společností? Jelikož obchodní rejstřík není veřejným seznamem ve smyslu zákona[3] je asi namístě, aby faktický nabyvatel podílu zkoumal majetkové poměry jediného společníka, a nesl následky své pasivity stejně jako v případě běžného převodu.

Nejvyšší soud si byl jistě tohoto nežádoucího výsledku vědom, a proto připojil do uvedeného rozsudku „návod“ pro opomenutého manžela a nalézací soudy ve formě zahrnutí tohoto prokazaného jednání manžela majícího za svůj výsledek snížení masy společného jmění při stanovení vypořádacích podílů v rámci jejich disparity.

Tento korektiv (který je zcela formálně právně správný) pak nastolený problém spravedlnosti řeší. Nicméně Nejvyšší soud dle mého názoru opomíná, že toto obecné pravidlo se bude pro všechny případy aplikovat obtížně. Jistě ob stojí v řešeném případě, kdy je závadný zásah manžela do masy společného jmění manželů zřejmý - vstup nového společníka do společnosti nemá evidentně žádný ekonomický důvod pro společnost (většinou převody na těsně zletilé děti nebo naopak rodiče důchodového věku). Jak ale řešit situace, kdy takový ekonomický důvod bude existovat? Zdůrazňuji, že tento ekonomický důvod může být nejen fiktivní (např. se bude jednat o markantní navýšení základního kapitálu, které bude ale ve skutečnosti financovat právě manžel a prostřednictvím dalšího jednání společnosti se k němu nebo novému společníkovi prostředky vrátí, což lze zajistit i cestami legálními a obtížně napadnutelnými), ale může být též skutečný - nový společník může mít skutečnou vůli podíl nabýt pro sebe a účastnit se na podnikání společnosti. Lze v takovém případě uvažovat o disparitě?

Je velice nepravděpodobné, že by nalézací soudy měly v již tak složitých sporech o vypořádání společného jmění kapacitu na zadávání složitých znaleckých posudků, na jejichž základě by dospívaly k závěrům, zda došlo k „poškození“ společného jmění manželů, nebo jestli se jednalo o jednání vhodné, společné jmění zachraňující či dokonce rozvíjející (např. získání vlastního kapitálu a rozvoj podnikání bez nutnosti úvěrového financování, přičemž tento rozvoj může mít nepochybně pozitivní vliv i na hodnotu zůstávajícího podílu). Navíc v mnoha případech (zejména skutečně ekonomicky zdůvodnitelných) se bude v podstatném rozsahu jednat o rozhodování o dalším podnikatelském směřování společnosti. Zjištění konkrétních pohnutek a provázaných jednání společnosti i vůči společnosti bude nadto vyžadovat dosti rozsáhlé dokazování a také součinnost společnosti - kterou má ve faktické moci právě manžel, jehož protiprávní zásah do masy společného jmění je druhým manželem namítán.

Zdá se pak nevhodné a nepřiměřené, že v takových případech nezbude opomenutému manželovi nic - ani námitka neplatnosti, ani žádný důvod pro zohlednění při stanovování výše vypořádacího podílu.

Veškeré plnění „za podíl ve společném jmění“ pak nabývá společnost, která s ním také dále nakládá (způsobem jakkoli mimo kontrolu opomenutého manžela). A společné jmění je o fakticky převedený podíl menší.

Najít řešení, které obstojí jak formálně právně tak z pohledu spravedlnosti, je jistě obtížné. Zvláště za stávajícího znění právních předpisů. Možná by stačilo, pokud by bylo možné namítat neplatnost právního jednání manžela spočívajícího ve vzdání se práva na přednostní převzetí závazku k novému vkladu a vyjmout ho tak z jednání výlučně vůči společnosti a rozhodnutí jediného společníka v působnosti valné hromady. Nebylo by to poprvé, kdy by Nejvyšší soud (zcela správně) až dotvářel text zákona s ohledem na jeho smysl a účel a nedržel se pouhého textu zákona. V každém případě by byla vhodná právní úprava která by opomenutému manželovi pomáhala i v tomto případě. I za cenu, že by se jednalo o pomoc opomenutému manželovi nepřímou či procesní jako evidentně slabší straně s jasným deficitem informací, např. rozložením důkazního břemene (což by vzhledem ke světe korporací nebylo nijak neobvyklé řešení) nebo i případnou fikcí (jako je použita např. v případě tzv. sankčního výživného), dokonce i pokud by se mělo jednat jen o účinky mezi manželi v rámci jejich sporu o vypořádání společného jmění.

S takovými jednáním manželů při nakládání s podílem ve společnosti s ručením omezeným, který je součástí společného jmění, se tak zatím praxe zatím pouze pokouší poradit, jakkoli je evidentně na dobré cestě.

Třetím případem je nabytí věci v rámci insolvenčního řízení, a to prodejem mimo dražbu v rámci zpeněžování majetkové podstaty ve smyslu § 289 insolvenčního zákona. Platnost smlouvy, jíž došlo k zpeněžení prodejem mimo dražbu, lze napadnout dle tohoto ustanovení jen žalobou podanou u insolvenčního soudu nejpozději do 3 měsíců ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku.

Problematické je pro opomenutého manžela jednání manžela, kterým manžel za peněžní prostředky ve společném jmění pořídí tímto způsobem nemovitou věc, navíc pokud se vzhledem k insolvenčnímu správci staví jako osoba nabývající ji do výlučného vlastnictví. O koupi opomenutý manžel neví, zjistí ji třeba až za několik měsíců.

Je vysoce pravděpodobné, že by obstál právní názor, že úprava insolvenčního práva je speciální vůči obecné úpravě občanskoprávní, případně by bylo možné dospět k úvaze o limitaci občanskoprávní úpravy podobně jako v případě veřejných seznamů a ochraně třetích osob. V souladu s odbornou literaturou[4] pak tato námitka opomenutému manželovi nepřínáleží, chybí mu aktivní legitimace, což by se zřejmě uplatnilo i v případě absence dobré víry nabyvatele, se kterou uvedené ustanovení také počítá a lhůtu pro podání žaloby pak neomezuje.

Opomenutý manžel tak zřejmě nemá žádný právní nástroj, jak zabránit nabytí nemovité věci do společného jmění. Nemovitá věc se tak stane součástí společného jmění a stane se nepochybně i předmětem jeho vypořádání[5]. Z nejrůznějších důvodů ale nabytí nemovité věci nemusí být pro opomenutého manžela vůbec žádoucí (např. pokud obratem jednající manžel zatíží tuto nemovitou věc zástavním právem pro zajištění i bezpochyby svého výlučného závazku třeba z úvěru, přičemž takové zajištění nepochybně s ohledem na stav zápisu v katastru nemovitostí obstojí i případnou námitku opomenutého manžela právě s odkazem na materiální publicitu veřejných seznamů) a fakticky je hodnota takové nemovité věci ve společném jmění nulová.

Je pravdou, že vzhledem k převažujícímu vnímání tzv. teorie transformace[6] by plnění získané ze závazkového vztahu (nemovitá věc), jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů převzatý bez souhlasu druhého manžela, bylo součástí společného jmění, dluh ze závazkového vztahu (povinnost k úhradě kupní ceny) by však byl výlučným dluhem manžela. K výlučnému dluhu manžela (resp. k jeho úhradě ze společných prostředků) by ale soud opět

přihlížel při vypořádání společného jmění v rámci disparity (stěží by byl obhajitelný závěr, že protiprávně jednající manžel musí nahradit do společného jmění prostředky, které užil na úhradu výlučného dluhu, a ještě by došlo k vypořádání nemovité věci; k takovému vypořádání by snad opravdu mohlo dojít jen v případě absence hodnoty nabyté nemovité věci, ať již pro její právní vady (zatížení) nebo faktické (bezocennost). Nemovitá věc by tak byla opět vypořádávána, způsob, jakým by byly řešeny spravedlivě následky jejího pořízení jedním manželem bez souhlasu druhého manžela, zůstávají nejasné.

Takové jednání jednoho manžela dle mého názoru na uchopení praxí (a zajištění ochrany opomenutým manželům) ještě čeká.

Lze samozřejmě namítnout, že případné negativní následky jednání manžela v jednotlivých složitých případech má nést právě opomenutý manžel, protože jen jemu na vůli bylo uzavření sňatku a volba životního partnera, jemu na vůli byla úprava majetkového práva manželů. Nicméně pokud zákonodárce zvolí ochranu opomenutého manžela, měl by ji zajistit perfektně, a pokud selhává, měly by to být soudy, kdo tuto ochranu poskytnou. Tím spíše v české realitě, kdy jakékoli úpravy majetkového režimu manželů jsou „pro pokročilé“ a kdy (povětšinou) manželky spoléhají na to, že „společnost je přece ve společném jmění“ a „peníze jsou na společném účtu“.

JUDr. Petr Večeřa,
advokát

Muzikář & Partners
advokátní kancelář

[Advokátní kancelář Muzikář & Partners](#)

Havlíčková 13
602 00 Brno

Tel.: +420 543 236 362
e-mail: sekretariat@mpak.cz

[1] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.8.2014 sp. zn. 22 Cdo 1160/2013

[2] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020 sp. zn. 22 Cdo 206/2020

[3] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020 sp. zn. 27 Cdo 2025/2019

[4] např. SPRINZ, Petr. Insolvenční zákon: komentář. [Praha]: C.H. Beck, [2019]. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-753-8, § 289 bod 20

[5] byly by aplikovatelné závěry z: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018

[6] KRÁLÍK, Michal, Společné jmění manželů a rok 2020. Právní rozhledy. 2021, roč. 2021, č. 3, s. 88 a násl. ISSN 1210-6410.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)